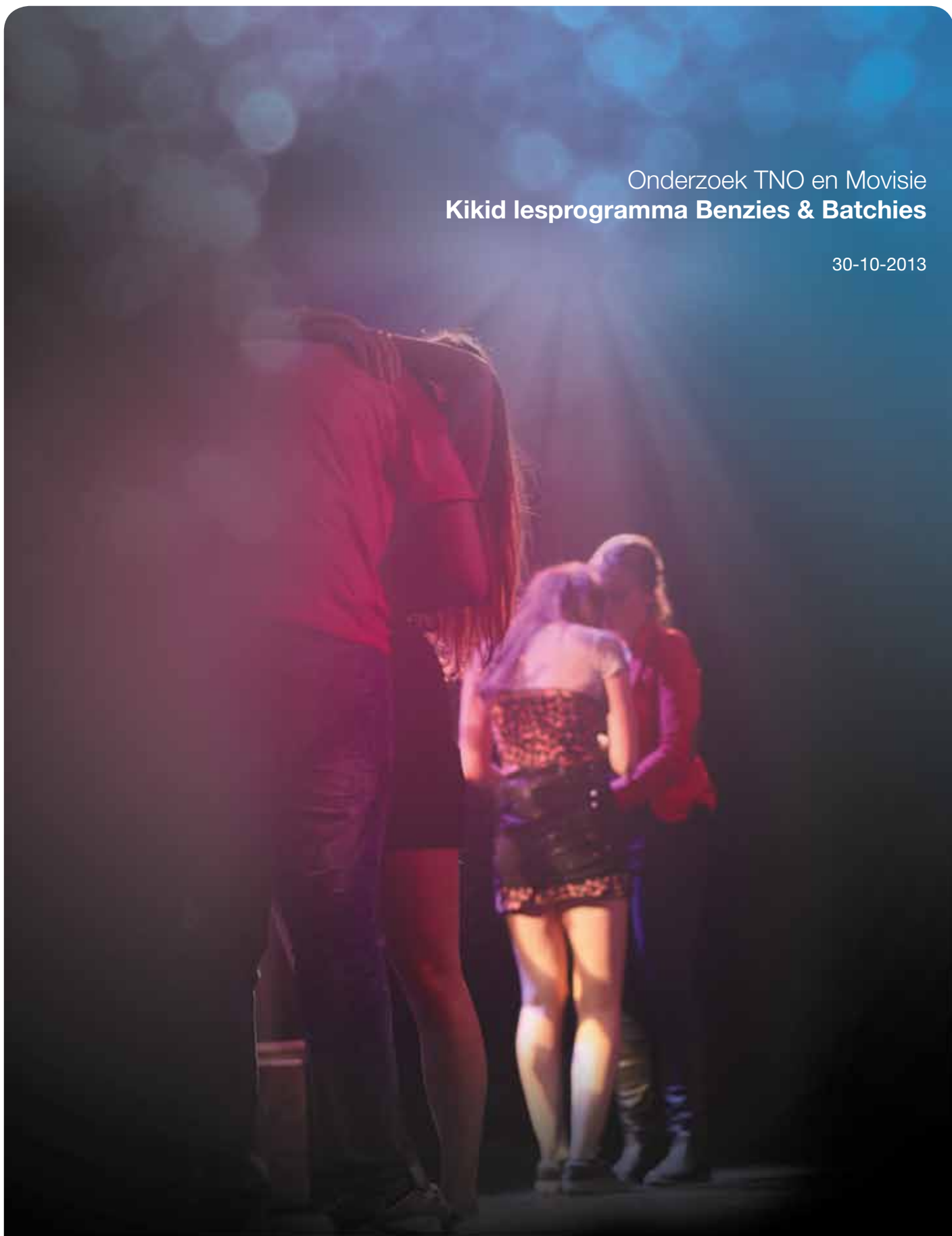

Onderzoek TNO en Movisie
Kikid lesprogramma Benzies & Batchies

30-10-2013

Kennis en advies voor
maatschappelijke ontwikkeling

TNO innovation
for life

Wat levert werken met Benzies & Batchies op?

Seksueel grensoverschrijdend gedrag voorkómen en terugdringen

Om seksueel grensoverschrijdend gedrag te voorkomen en terug te dringen, ontwikkelde stichting Kikid 'Benzies & Batchies', een interactief lesprogramma voor en door jongeren in het middelbaar onderwijs over seksualiteit en de muziek- en beeldcultuur.

TNO en MOVISIE deden onderzoek naar deze veelbelovende aanpak. Wat blijkt? Het lesprogramma heeft een positieve invloed op opvattingen van jongeren over seksueel grensoverschrijdend gedrag. De houding, normen en het vertrouwen in eigen kunnen van leerlingen met betrekking tot seksueel grensoverschrijdend gedrag is verbeterd.

Het lesprogramma

Benzies & Batchies staat voor pooierbakken en schaars geklede meisjes. Het is een lesprogramma dat op middelbare scholen wordt uitgevoerd voor leerlingen van 12 t/m 16 jaar. Leerlingen kijken eerst naar een theatervoorstelling en gaan vervolgens aan de hand van stellingen de discussie met elkaar aan, onder leiding van peer educators. Vervolgens volgen leerlingen driemaal een weerbaarheidstraining 'Ik hou van mij', verzorgd door ervaren trainers.

Bekijk de trailer van Benzies en Batchies op <http://www.kikid.nl/films>

Seksueel grensoverschrijdend gedrag

Wat seksueel grensoverschrijdend gedrag is volgens leerlingen? Seksueel getinte opmerkingen maken, iemand intimiteren door diegene te blijven aanstaren en bewegingen nabootsen die met seks te maken hebben. Maar ook komen leerlingen seksueel grensoverschrijdend gedrag vaak tegen bij het aan elkaar laten zien, of versturen van, vieze foto's en filmpjes, verhalen en sms'jes. Dat wordt door leerlingen het meest genoemd. Maar hoe vaak komt seksueel grensoverschrijdend gedrag voor onder de leerlingen die hebben deelgenomen aan het onderzoek?

- 29% geeft aan dat zij zelf de afgelopen 6 maanden één of meer keer seksueel grensoverschrijdend gedrag hebben vertoond.
- 29% van de leerlingen is minstens één keer slachtoffer geweest van een vorm van seksueel grensoverschrijdend gedrag.
- 27% van de leerlingen geeft aan in de afgelopen 6 maanden een vriend(in) hebben laten weten niet gediend te zijn van seksueel grensoverschrijdende gedragingen.

Effecten

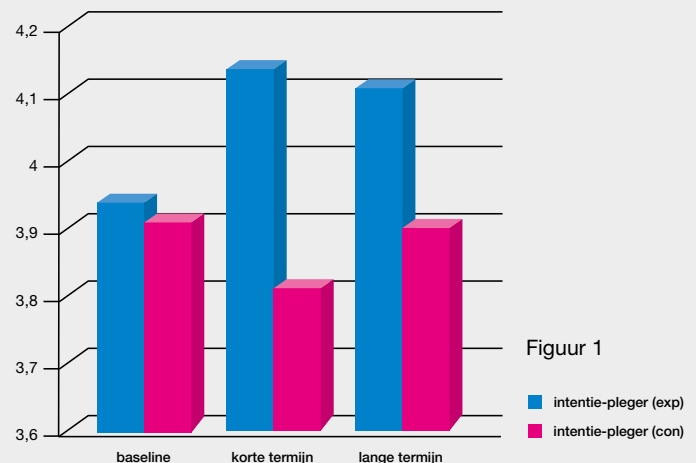
Het onderzoek is gehouden onder leerlingen van 25 scholen middels een vragenlijst; de effecten onder de leerlingen van 14 scholen waar Benzies & Batchies plaatsvond zijn vergeleken met leerlingen van 11 scholen die het lesprogramma niet volgden. De gemiddelde leeftijd van de leerlingen was 14 jaar oud en zaten met name op het VMBO. Het effect van Benzies & Batchies is op drie momenten geëvalueerd: een week voor opvoering van de theatervoorstelling, twee maanden nadat de drie weerbaarheidslessen waren gegeven en nog eens zes maanden later. Wat zijn de effecten van het lesprogramma op korte en langere termijn?

Effecten op korte termijn

Er zijn direct nadat jongeren het lesprogramma volgden significante effecten gemeten op opvattingen ten aanzien van seksueel grensoverschrijdend gedrag. De houding, norm en het vertrouwen in het eigen kunnen op het gebied van zelf grenzen aangeven is verbeterd. Ook hebben leerlingen de intentie om minder ongewenst seksueel grensoverschrijdend gedrag te vertonen. (zie figuur 1).

Figuur 1: Gemiddelde scores op intentie tot actief plegen van seksueel grensoverschrijdend gedrag - experimentele groep (exp) versus controle groep (con)

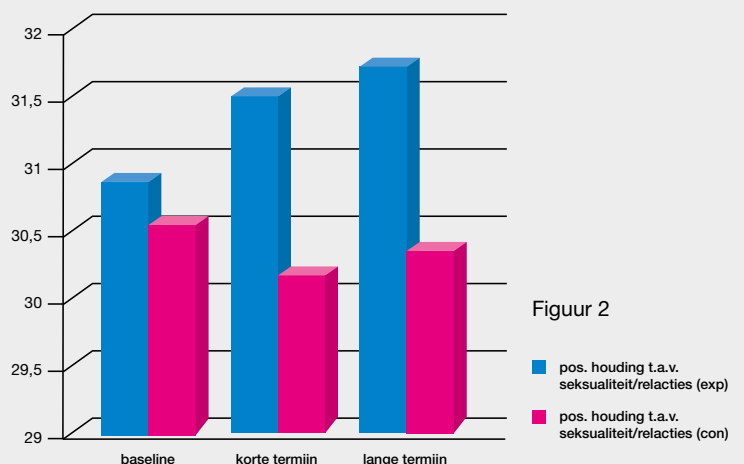

Figuur 1

Effecten op langere termijn

Ook op de langere termijn blijkt Benzies & Batchies effect te hebben op de norm van leerlingen om grenzen aan te geven ten opzichte van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Daarnaast is het vertrouwen van de leerlingen toegenomen in hun eigen kunnen om zelf geen seksueel grensoverschrijdend gedrag te vertonen. Leerlingen die het lesprogramma volgden, hebben op de langere termijn een positievere houding ten aanzien van de manier waarop ze omgaan met hun eigen wensen en verlangens op het gebied van relaties en seksualiteit (zie figuur 2). Opvallend is dat er geen effecten zijn gevonden op het zelfbeeld en assertiviteit van leerlingen, terwijl hier in het lesprogramma wel aandacht aan wordt besteed.

Figuur 2: Gemiddelde score op positieve houding t.a.v. seksualiteit en relaties - experimentele groep (exp) versus controle groep (con).

Figuur 2

Waardering en beleving

Het effect van Benzies & Batchies heeft zich bewezen. Om Benzies & Batchies in de toekomst door te ontwikkelen, is een procesevaluatie uitgevoerd onder scholieren die het lesprogramma hebben gevolgd. Naast het afnemen van een vragenlijst, zijn voorstellingen en groepsdiscussies van Benzies & Batchies geobserveerd en zijn groepsgesprekken gevoerd met leerlingen. Ook is gekeken naar de opvattingen, vaardigheden en het zelfbeeld van de peer educators door middel van individuele interviews. Hoe waarderen en beleven leerlingen het lesprogramma, de peer educators en trainers?

Het lesprogramma

Leerlingen geven het lesprogramma een dikke voldoende. De theatervoorstelling beoordelen zij met een 7,8 en de leerlingen geven de weerbaarheidslessen een 7,6. Nagenoeg alle leerlingen geven aan dat situaties uit de voorstelling overeenkomen met de werkelijkheid. Ruim driekwart van de leerlingen geeft aan dat het taalgebruik van de acteurs aansluit bij die van henzelf. Benzies & Batchies sluit aan bij de belevingswereld van de leerlingen en is voor hen overwegend herkenbaar en realistisch. Slechts 7% vindt het lastig om tijdens de weerbaarheidslessen in de klas over seks en relaties te praten. Vooral leerlingen met een migrantenachtergrond lijken hier moeite mee te hebben

Jongens en meisjes

De voorstelling sluit goed aan bij heersende opvattingen en verwachtingen onder zowel jongens als meisjes.

In de discussie die de leerlingen voeren na afloop van het theaterstuk ligt een grote focus op de grenzen en eigen verantwoordelijkheden van meisjes. **Onderzoeker Kristin Janssens van MOVISIE:** 'Er moet niet alleen ingezet worden op het weerbaar maken van meiden, maar ook de verantwoordelijkheid van jongens dient onderwerp van gesprek en verandering te zijn.' In het verlengde hiervan komt ook de dubbele moraal onder jongens en meisjes naar voren.

Janssens: 'We zien dat als het gaat om seksueel gedrag, jongens vaak stoer gevonden worden en meisjes al snel gezien worden als een hoer. Gelijkaardigheid tussen jongens en meisjes, op vlak van seksuele integriteit en preventie van (seksueel) grensoverschrijdend gedrag, blijft een belangrijk aandachtspunt'.

Peer educators

Wanneer leerlingen gevraagd wordt naar de waardering van de peer educators reageren ze positief: 'Ze zijn leuk, zeggen goede dingen, stellen goede vragen en zijn ook grappig'. De leerlingen herkennen zich in de peer educators en kijken naar hen op. Ze willen veel van hen weten, mede veroorzaakt door hun dubbele rol als acteur én gespreksleider. Het merendeel van de peer educators denkt dat zij zich, door hun leeftijd en eenzelfde ervaring of achtergrond, beter kunnen verplaatsen in de belevingswereld en positie van de leerlingen dan een docent of andere volwassene. Benzies & Batchies zorgt ook voor bewustwording bij de peer educators. 'Doen wat je zelf wilt ondanks meningen of wensen van anderen' is duidelijk een thema wat het merendeel van de peer educators zich meer eigen heeft gemaakt door mee te doen aan Benzies & Batchies. Deze houding draagt bij aan het zelfvertrouwen en daarmee aan de effectiviteit van de peer educator.

Weerbaarheidstrainers

De inzet van goed getrainde weerbaarheidstrainers wordt door leerlingen erg gewaardeerd: 'Ze weten waar we het over hebben'. Het merendeel van de leerlingen lijkt het er over eens te zijn dat de docenten op school deze lessen niet zouden kunnen geven: 'De leraar of mentor maakt zich zorgen en gaan misschien mijn ouders bellen. Dan zeg je niet echt wat je wilt zeggen'.

Verdere implementatie

Ook is er onderzoek gedaan naar bevorderende en belemmerende factoren voor landelijke implementatie van 'Benzies & Batchies' en 'Ik hou van mij'. Hiervoor is een vragenlijst afgenomen bij docenten en schooldirecteuren. Zij zijn enthousiast over de inhoud van de interventie en geven aan dat het goede aanknopingspunten biedt voor discussie. De docenten beoordelen de theatervoorstelling en de weerbaarheidslessen met een 8,3 en vrijwel allemaal raden ze het lesprogramma aan andere scholen aan.

Aanbevelingen

TNO en MOVISIE zien voor de toekomst verschillende verbeterpunten om verdere implementatie van het lesprogramma tot een succes te maken en het effect van de interventie te vergroten en behouden:

- Voldoende financiële middelen voor scholen zijn nodig om het lesprogramma in te blijven zetten. Schooldocenten geven namelijk aan dat ze er niet zeker van zijn of ze volgend jaar het lesprogramma weer in kunnen huren.
- Heldere afspraken over de rol van de schooldocent tijdens het inzetten van 'Benzies en Batchies' moeten vooraf gemaakt worden. Voor handhaving van de orde is het nodig dat hij of zij op de achtergrond aanwezig is en waar nodig actief ingrijpt, maar bij de werkgroepjes is aanwezigheid van de docent niet wenselijk.
- De les ter voorbereiding en ter afsluiting van het lespakket moeten gegeven worden. Dit blijkt niet altijd te gebeuren. Dit is echter van belang omdat het thema hierdoor minder op zichzelf staat en leerlingen ervaren dat ze ook buiten het lesprogramma over het onderwerp met elkaar kunnen praten.
- Het is belangrijk dat een mentor investeert in nazorg voor leerlingen. Dit is mogelijk, omdat stichting Kikid de school na afloop informeert over het gehele groepsproces en de bevindingen met de leerlingen. Bij inzet van de interventie moet rekening gehouden worden met de achtergrond en denkbeelden van de leerlingen. Het onderzoek toont aan dat leerlingen, afhankelijk van sekse, etnische herkomst en religie, verschillend reageren op de interventie.
- Er moet goed gelet worden op het tijdstip dat de interventie wordt ingezet. Leerlingen hebben een hele korte spanningsboog, waardoor vrijdagmiddag bijvoorbeeld niet aan te raden is.
- Voorlichting over gewenst gedrag zou over meerdere leerjaren verspreid moeten worden om de effecten op lange termijn te behouden. Hiervoor kan aansluiting worden gezocht bij algemene sociale vaardigheidstrainingen en lespakketen met betrekking tot weerbaarheid.

Meer informatie

Dit onderzoek vond plaats in samenwerking tussen TNO, MOVISIE en stichting Kikid. De onderzoekers zijn Gaby de Lijster, Paul Kocken (TNO), Kristin Janssens en Hanneke Felten (MOVISIE). Het project is mede tot stand gekomen met financiering van ZonMw en het ministerie van VWS. En was mogelijk dankzij de inzet van docenten en bijdrage van leerlingen aan het onderzoek. Meer informatie over het project: Annemarie van Hinsberg, a.vanhinsberg@movisie.nl en 030 789 2114.

Op basis van het onderzoek van Movisie en TNO is er een handboek van Benzies & Batchies ontwikkeld met oog op overdraagbaarheid. Het handboek van dit lesprogramma is op te vragen bij stichting Kikid t.a.v. Janine de Ridder - janine@kikid.nl - tel. 0641 326 863 - www.kikid.nl